

Ткачук О. В.

аспірант

ДНУ «Академія фінансового управління»

Tkachuk O. V.

Postgraduate Student

Academy of financial management

ЕНДАУМЕНТ ЯК ФОРМА ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто міжнародний досвід вищих освітніх установ у сфері фандрайзингу та пошуку позабюджетних джерел доходу. Вивчено зарубіжну практику використання можливостей фондів для фінансування вищої освіти. Описано схему дії ендаумент-фондів, обґрунтовано необхідність їх створення. Розглянуто світову практику створення ендаумент-фондів. Зроблено висновки про те, що наявність власного цільового капіталу гарантує закладу вищої освіти стабільність реалізації довгострокових науково-дослідних програм, якісне поліпшення рівня професорсько-викладацького складу, залучення найкращих студентів і створення оптимальних матеріально-технічних умов освітнього процесу.

Ключові слова: ендаумент, ендаумент-фонди, заклади вищої освіти, фінансові інструменти, інвестування.

Вступ та постановка проблеми. У сучасних економічних умовах розвитку держави існує обмеженість у фінансуванні таких важливих сфер, як освіта, медицина, культура. Така ситуація загострює конкуренцію на ринках послуг для вказаних сфер, водночас і зумовлює потребу в диверсифікації джерел для них. Згідно із зарубіжною практикою, одним з основних інструментів підтримки соціального сектору економіки є залучення ендаументу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти створення, управління та використання благодійних фондів у галузі вищої освіти досліджували в своїх роботах М.В. Рисін [1], М.В. Дмитришин [2], М.В. Євтеєва [3], О.П. Воробійова [6], Ю.О. Гернего [11]. Перспективи застосування можливостей ендаументу для забезпечення реформування вітчизняної освіти розглянули наші сучасники, а саме: О. Белов [18], Т.Б. Лебеда [20], К. Рябков [21].

Метою статті є дослідження принципів і механізмів функціонування ендаументів у світі та перспектив розвитку в Україні.

Результати дослідження.

Ринкова економіка ставить усе більше вимог до системи вищої освіти, які стосуються підвищення якості навчання, оволодіння інформаційними технологіями, розширення спектра професійної підготовки, посилення взаємозв'язку закладів вищої освіти з діловим середовищем тощо. Представники бізнесу зацікавлені в якісній підготовці фахівців, які мають глибокі теоретичні знання, відповідають вимогам сучасних ринкових умов, а тому готові інвестувати в розвиток вищої освіти. Нині функціонування і розвиток закладів вищої освіти в Україні залежать від їхньої фінансової стійкості, яку уряд забезпечує лише наполовину, тому необхідність пошуку додаткових фінансових ресурсів для освіти є досить актуальним питанням, яке можна вирішити за допомогою створення цільового капіталу ендаумент-фонду [1, с. 123–217].

Практика використання ендаумент-фондів в університетах зарубіжних країн дає їм змогу не лише поліпшити власне фінансове забезпечення та досягти кращої реалізації запланованих інноваційних проектів, а й стати більш незалежними від державного забезпечення та економічної ситуації в державі. Однак українські заклади вищої освіти не повною мірою використовують цей метод залучення інвестицій для своєї діяльності. Не повністю реалізовані

можливості є передумовою виникнення потреби у дослідженні причин такої безініціативності у цьому напрямі, пошуку можливостей усунення наявних перешкод та оцінки перспектив поширення практики формування й функціонування сталих фондів у вищій освіті України [2, с. 233–241].

Ендаумент (від англ. *endowment* – постачання, внесок), або ендаумент-фонд, – це цільовий фонд, створений для некомерційних цілей, таких як фінансування організації освіти, культури, медицини тощо.

Пріоритетні цілі створення ендаументів в освіті:

1) підвищення конкурентоспроможності ВНЗ на ринку освітніх послуг за рахунок підвищення якості освітніх послуг;

2) підвищення фінансової стабільності;

3) збільшення прибутковості діяльності ВНЗ;

4) розвиток інноваційної та науково-дослідницької діяльності;

5) стимулювання талановитої молоді за допомогою стипендій;

6) підвищення заробітної плати професорсько-викладацького складу [3, с. 23–25].

Правові норми України дають такі визначення поняття ендаументу (ендаумент-фондів):

1) згідно з Податковим кодексом України: ендаумент – це сума коштів або цінних паперів, які вносяться благодійником у банк або небанківську фінансову установу, завдяки чому набувач благодійної допомоги отримує право на використання відсотків або дивідендів, нарахованих на суму такого ендаументу. При цьому набувач не має права витратити або відчужувати основну суму ендаументу без згоди благодійника України [4];

2) відповідно до Закону України «Про вищу освіту»: ендаумент-фонд вищого навчального закладу – це сума коштів або вартість іншого майна, призначена для інвестування або капіталізації на строк не менше 36 місяців, пасивні доходи від якої використовуються вищим навчальним закладом із метою здійснення його статутної діяльності в порядку, визначеному благодійником або уповноваженою ним особою. Вищий навчальний заклад має право засновувати ендаумент-фонд та розпоряджатися доходами від його використання, а також отримувати майно, кошти і матеріальні цінності, зокрема будинки, споруди, обладнання, транспортні засоби, від державних

органів, органів місцевого самоврядування, юридичних і фізичних осіб, у тому числі як благодійну допомогу [5].

В Україні ендаументи представлені у благодійній та добродійній діяльності, тому слід розглянути Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Так, ст. 9 цього Закону визначає необхідність використання процентів та дивідендів від управління благодійними ендаументами для: надання благодійної допомоги бенефіціарам, визначеним благодійниками або уповноваженими особами; виконання благодійних програм; спільної благодійної діяльності [7].

Основні відмінності ендаументу та благодійного фонду полягають у тому, що:

- основний капітал є недоторканим, а витрачання підлягає лише інвестиційний дохід, що отримується в результаті інвестування коштів основного капіталу (інвестування зазвичай проводиться керуючими компаніями на підставі договору довірчого управління);
- фонд засновується безстроково;
- благодійники мають право визначати напрям витрачання отриманого доходу [6, с. 35–40].

Нерідко ендаумент – це навіть не один фонд, а ціла система фондів, кожен з яких має свою власну мету: фінансування досліджень, виплата стипендій або грантів викладачам, поліпшення матеріально-технічної бази тощо [19].

Особливістю ендаументів є те, що безпосередній прибуток від управління капіталом або інвестиційний дохід належить організації та може бути використаним для фінансування її програм. Проте капітал ендаументу є недоторканим. Тому ендаумент формує довгострокові джерела фінансування, зокрема слугує джерелом фінансової самостійності та стабільності освіти [20, с. 110–120; 21].

Щодо управління ендаументами університетів у світі існують три основні підходи до управління активами [22]:

- Найбільші університети з великими фондами створюють власні органи з управління активами. Опікунська рада (Board of Trustees) здійснює контроль та управління інвестиційною діяльністю фонду. Інвестиційний комітет (Trustee Investment Committee) встановлює нормативи щодо розміщення активів та призначає менеджерів, які здійснюють управління фондом на постійній основі. Цей метод є найдешевшим порівняно з іншими, але він несе найбільшу відповідальність і ризик.

Для невеликих університетів іноді дешевше перекласти відповідальність з управління ендаументом на третіх осіб: консалтингові компанії, траст-фонди, інвестиційні компанії та банки тощо. З одного боку, цей підхід потребує значних ресурсів на оплату комісій за обслуговування, з іншого – знімає необхідність утримувати внутрішній інвестиційний департамент та гарантує стабільний дохід за рахунок професійного менеджменту ззовні.

- Комбінований метод – поєднання попередніх методів – забезпечує обмежений ризик за умови середніх сукупних витрат на керівництво фондом.

Світові університети створюють не тільки класичні (табл. 1), а й ендаумент-подібні фонди. Класичний ендаумент-фонд поповнюється за рахунок коштів внутрішніх донорів, базовий капітал повинен бути збереженим назавжди і не може витратитися; дохід може витратитися або під контролем ради управляючих, або з урахуванням установлених донором обмежень-умов. У виняткових випадках, щоб запобігти надмірному збільшенню капіталу, від 5% до 10% ендаументу можуть витратитися у цільовий спосіб. Ендаумент-подібні фонди функціонують на засадах ендаументів, проте механізм створення і використання їхніх коштів інший [8, с. 8–16].

Згідно зі світовою практикою, чим більше фінансово забезпечений університет, тим краще будуть його об'єкти, а кращі об'єкти означають більш сучасні технології та дослідницькі можливості. Найзабезпеченіші заклади вищої освіти, як правило, залучають викладачів світового класу і зазвичай мають більше стипендіальних місць, а іноді навіть відмовляються від плати за навчання для студентів, які потребують фінансової допомоги.

Розглянемо 10 університетів за найбільшими ендаумент-фондами (табл. 2) за версією The Best Schools top 100 (за даними 2017 р.). TBS оцінює їх не лише за фінансовими активами, також додається така важлива інформація, як середня вартість навчання за рік, середня заробітна плата професорів (на повну ставку) і щорічний бюджет для досліджень [9].

Тривалий час університети вкладали кошти ендаумент-фондів виключно на внутрішньому ринку в цінні папери національних компаній і банківські депозити. Однак у 1980-ті роки дохідність таких вкладень виявилася нижчою за інфляцію, тобто реально капітал знецінювався, тому університети переорієнтувалися на зарубіжні ринки і на ризиковані альтернативні активи, а їхня

Таблиця 1

Типи і види ендаумент-фондів зарубіжних університетів [8]

Типи ендаумент- фондів	Види ендаумент-фондів
Класичний (постійний, сталий, чистий, справжній)	Фонд на загальні цілі (необмежений фонд) – не має обмежень щодо сфери використання його коштів. Рішення про напрями використання коштів приймаються після створення фонду.
	Фонд під спеціальний проект (Special Purpose Endowment) – створюється виключно для реалізації раніше визначеного проекту, цілі якого можуть установлюватися донором або керівництвом вишу.
	Фонд, рекомендації щодо використання якого видаються донором (Donor Advised Fund), дає можливість донору здійснити вкладення у фонд у будь-який зручний час, а напрями витрат коштів визначити пізніше.
Ендаумент-подібні фонди	Агентський фонд (Agency Funds), яким управляє спеціальна організація (управляюча компанія) в інтересах ВНЗ; така організація може управляти й іншими фондами.
	Строковий ендаумент-фонд (Term Endowment) передбачає, що всі кошти або їх частина можуть бути витраченими тільки після закінчення установленого періоду часу або настання певних подій залежно від бажання донорів. Може існувати у двох варіантах: – як фонд, який передбачає поступове витрачання основної суми ендаументу (Capital Depletion); – як фонд, створюваний під покриття дефіциту оборотного капіталу (Working Capital Reserve).

портфельна стратегія стала диверсифікованою і значною мірою ризикованою. Кошти ендаументів нині спрямовуються у різні класи активів: private equity (позабіржові вкладення – придбання частки в капіталі, паю або акцій компанії, які не котируються на фондовій біржі); хеджеві фонди, фонди абсолютної доходності (у формі хедж-фондів та роздрібних фондів), нейтральні ринкові фонди (хеджеві та взаємні) та деривативи; венчурний капітал; нерухомість поза кампусом; природні ресурси; товари і ф'ючерси на товари і навіть у так звані «токсичні активи» – прострочені кредити банків, видані ними колись на купівлю житла та інші цілі [8].

Розглянемо як інвестують деякі провідні світові заклади вищої освіти, зокрема Гарвард, Стенфорд та Єль (рис. 1) (за даними 2016 р.) [10].

В Україні понад 70% ресурсів у загальній структурі фінансування освіти мають державне походження, приватні інвестиції надаються здебільшого у формі плати за навчання. Ендаумент-фонди знаходяться на етапі започаткування, що, зокрема, пов'язано з низьким рівнем поінформованості суспільства (у т. ч. освітянського сектору), з їх сутнісними характеристиками та перевагами [11, с. 563–567].

Відзначимо, що, оскільки в Україні на початковому етапі перебуває формування системи стратегічних взаємозв'язків між інноваційним бізнесом та освітою, важливою компонентою розвитку даного напрямку інвестицій може стати досвід міжнародних інноваційно

орієнтованих компаній. Наприклад, на думку експертів ООН, у 2015 р. на міжнародному рівні одним із найбільш інноваційно орієнтованих інвесторів стала компанія PwC, яка оцінює навички та час своїх співробітників як основний ресурс свого подальшого успіху та інноваційності. Тому в контексті залучення інвестицій в освіту фахівці компанії є авторами спеціалізованих програм, компанією організуються спільні семінари, де співробітники компанії спілкуються з працівниками закладів освіти [12].

Також поширеним в Україні є використання фандрайзингу. Фандрайзинг (англ. Fundraising) визначається як система сукупних форм збору додаткових фінансів спрямована на реалізацію соціально значущих проектів (програм) і включає у себе й акумуляцію фінансових засобів, й пошук інших наукових, маркетингових ресурсів [17].

Перший ендаумент в Україні було створено Інститутом міжнародних відносин КНУ ім. Т.Г. Шевченка у квітні 2013 р. на базі благодійної організації «Фонд розвитку Інституту міжнародних відносин». Мета Фонду – забезпечення фінансової стабільності Інституту та незалежність від економічних і суспільних коливань. За рік існування Фонду до добродійної справи приєдналося 18 благодійників: викладачів, випускників та студентів Інституту. Відсотки, отримані завдяки роботі капіталу Фонду, спрямовуються на розвиток інфраструктури інституту, допомогу у навчанні студентам, аспірантам та стажерам, виплату премій викладачам, створення гран-

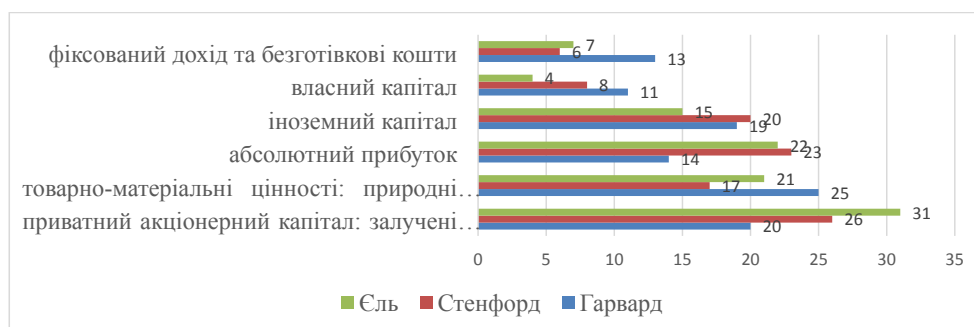

Рис. 1. Інвестиційні портфелі університетів

Таблиця 2

Топ-10 університетів за розміром ендаумент-фондів [9]

Назва Університету	Розмір ендаумент-фонду (млрд. дол.)	Середня вартість навчання за рік (дол.)	Середня заробітна плата професора	Щорічний бюджет для досліджень (млрд. дол.)
Harvard University	34.5	45 278	226 106	1.01
Yale University	25.4	47 600	199 956	0.803
The University of Texas System	24.2	34 676	144 951	0.585
Stanford University	22.4	46 320	248 370	1.02
Princeton University	22.15	43 450	201 671	0.28
King Abdullah University of Science and Technology	20	0	-	-
Massachusetts Institute of Technology	13.18	46 704	205 093	0.931
University of Pennsylvania	10.7	49 536	209 278	0.864
Texas A&M University System	10.5	27 745	137 956	0.867
University of Michigan	9.7	45 002	169 627	1.369

тів, проведення майстер-класів, організацію співпраці з ВНЗ інших країн [13].

В Україні явище ендаументу все ще залишається недостатньо розповсюдженим. Так, згідно із Законом України «Про вищу освіту», університети та інші вищі навчальні заклади мають право на створення ендаумент-фондів. Натомість на практиці з-поміж вітчизняних університетів ендаумент-фонди присутні при Інституті міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, який був заснований у 2012 р. і становить 245 288 грн., а також фонд, організований Університетом банківської справи. Отже, можливості фінансування освітнього складника людського розвитку мають потенціал для розширення за рахунок активізації ендаумент-технологій, що сприятиме поліпшенню індикаторів людського розвитку, переходу національної економіки вище 84-го місця 2016 р. [14, с. 45–48].

Ендаумент-фондами в Україні є:

– Міжнародний благодійний фонд «Відродження Києво-Могилянської академії», заснований у 1995 р. і, відповідно до Закону України про благодійні організації, перереєстрований Міністерством юстиції 11 січня 1999 р. Метою діяльності є сприяння створенню культурно-освітньої та матеріально-технічної бази університету, а також здійснення заходів щодо подальшого його розвитку у статусі національного. Повсякденна діяльність МБФВ КМА спрямована на вивчення основних потреб НаУКМА, надання благодійної допомоги на здійснення проєктів, розроблених та поданих структурними підрозділами НаУКМА [15].

– Кампанія розвитку Українського католицького університету – це сукупність фандрейзингових та інформаційних заходів, за допомогою яких збираються кошти на спеціально визначені цілі: відкриття нових академічних програм; будівництво сучасних навчальних корпусів, колегіуму та бібліотеки (інформаційно-ресурсного центру); закладення сталого фонду для фінансування стипендій талановитим студентам і аспірантам, наукових грантів [16].

У роботі О. Белова розглядається низка заходів, які потрібно вжити, щоб прискорити процес формування ендаумент-фондів в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду [18, с. 50–62]:

1. Внесення відповідних змін до Податкового й Бюджетного кодексів стосовно надання дарувальникам

податкових преференцій і державних пільг для забезпечення довгострокового використання цільового капіталу.

2. Використання певної частини процентів за депозитом на поповнення основної суми ендаументу, щоб вона не втрачалася внаслідок дисконтування. Це сприятиме збільшенню початкової суми коштів ендаументу на усереднену величину інфляції. Для умов України вона становитиме щонайбільше 10% від наведених сум.

3. Дотримання консервативної стратегії інвестування, якій притаманний низький ризик щодо розміщення коштів. Основна частка активів в інвестиційному портфелі має припадати на державні цінні папери та депозити в державних банках, які є надійнішими емітентами на українському ринку фінансових послуг порівняно з приватним банківським сектором. Такої практики нині дотримується переважна більшість світових ендаументів, однак вона можлива за стійкої правової системи, стабілізації економічної й політичної ситуації в державі, що збільшить довіру до банківської системи. Розвитку потребує й вітчизняний фондовий ринок, як за рівнем капіталізації, так і за видами та кількістю фінансових інструментів.

4. Розширення переліку об'єктів, у які можуть бути вкладені грошові кошти, та недопущення їх обмеження.

5. Залучення для управління активами спеціалізованих західних компаній, що мають належні репутацію й досвід роботи у цій сфері, та забезпечення підготовки власних фахівців, які розпоряджатимуться коштами фонду з максимальною ефективністю.

6. Забезпечення прозорої підзвітності й відкритості благодійного сектору (з огляду на непоодинокі випадки застосування корумпованих схем розкрадання коштів, адресованих на розвиток освітньої сфери), що підвищить довіру меценатів та інвесторів.

7. Запровадження культури благодійності й ефективних механізмів її втілення, особливо серед фізичних осіб.

Висновки. Отже, можемо зробити висновок, що завдяки фінансовій підтримці з боку ендаументів провідні заклади вищої освіти мають можливість залучати до співпраці відомих фахівців, оплачувати навчання для студентів, оновлювати інфраструктуру. Механізм формування ендаументів довів свою ефективність, оскільки забезпечує довгострокове фінансування для закладів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Рисін М.В., Цибульська Ю.В. Джерела формування капіталу ендаумент-фонду вищого навчального закладу. Економіка та управління національним господарством. 2015. № 2. С. 123–127.
2. Дмитришин М.В. Ендаументи у вищих навчальних закладах: проблеми та перспективи. Фінанси, грошовий обіг, кредит. 2017. № 34. С. 233–241.
3. Евтеєва М.В. Привлечение внебюджетных источников финансирования учреждений науки, основанное на принципах фандрайзинга и эндаумента. Наука и просвещение. 2018. № 1. С. 23–25.
4. Податковий кодекс України (редакція від 19.04.2018). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
5. Закон України «Про вищу освіту» (редакція від 01.01.2018). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
6. Воробійова О.П. Особливості функціонування ендаументу у галузі вищої освіти. Вісник Черкаського університету. 2018. № 5. С. 35–40.
7. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (редакція від 06.11.2016). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>.
8. Шевченко Л. Ендаумент-фонди в інвестиційній стратегії зарубіжних університетів. Україна: аспекти праці. 2015. № 1. С. 8–16.
9. The 100 Best Universities in the World Today. URL: <https://thebestschools.org/rankings/best-universities-world-today/>.
10. Moore S. What You Can Learn From Harvard's, Stanford's And Yale's Investments. URL: <https://www.forbes.com/sites/simonmoore/2017/06/13/what-you-can-learn-from-harvards-stanfords-and-yales-investments/#37e78c321a3d>.
11. Гернего Ю.О. Ендаумент фінансування освітньої складової інноваційної економіки в Україні. Економіка і суспільство. 2017. № 8. С. 563–567.
12. Investing in education: lessons from the business community. Global business coalition for education. United Nations Global Compact. May 2015. URL: <http://gbceducation.org/lessons-from-business/>.

13. Фонд розвитку міжнародних відносин. URL: <http://iirfund.org/about/opening/>.
14. Гернего Ю.О. Ендавмент-технології людського розвитку в Україні. Вісник Хмельницького університету управління та права. 2017. № 3. С. 45–48.
15. Міжнародний благодійний фонд відродження Києво-Могилянської академії. URL: <http://www.fund.ukma.kiev.ua/>.
16. Кампанія розвитку Українського католицького університету. URL: <https://supporting.ucu.edu.ua/about/>.
17. Воробйова О.П. Особливості впровадження ендавмента у вищих навчальних закладах: українській досвід. URL: http://sc-media.org/upload/files/1st_paper.pdf.
18. Белов О. Ендавмент як нова форма забезпечення стабільності фінансування наукових досліджень в Україні. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2017. № 4. С. 50–62.
19. Що таке ендавмент / Фонд розвитку Інституту міжнародних відносин. URL: <http://iirfund.org/about/endowment/>.
20. Лебеда Т.Б. Вплив освіти на економічну динаміку в Україні. Економіка і прогнозування. № 4. С. 110–120.
21. Рябков К., Покідіна В. Ендавмент у вищій освіті: світова практика та українське сьогодення. Популярна економіка: ціна держави. 2015. № 34. 18 с.
22. Cardarella T. Endowment Management: New and Proven Strategies. University Business. 2006. URL: <https://www.universitybusiness.com/article/endowment-management-new-and-proven-strategies>.

ЭНДАУМЕНТ КАК ФОРМА ФИНАНСИРОВАНИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. В статье рассмотрен международный опыт высших образовательных учреждений в области фандрайзинга и поиска внебюджетных источников дохода. Изучена зарубежная практика использования возможностей фондов для финансирования высшего образования. Описана схема действия эндаумент-фондов, обоснована необходимость их создания. Рассмотрена мировая практика создания эндаумент-фондов. Сделаны выводы о том, что наличие собственного целевого капитала гарантирует для учреждения высшего образования стабильность реализации долгосрочных научно-исследовательских программ, качественное улучшение уровня профессорско-преподавательского состава, привлечение лучших студентов и создание оптимальных материально-технических условий образовательного процесса.

Ключевые слова: эндаумент, эндаумент-фонды, учреждения высшего образования, финансовые инструменты, инвестирование.

ENDOWMENT AS A FORM OF HIGHER EDUCATION FUNDING

Summary. In this article deals with the international experience of higher education institutions in the field of fundraising and the search for extrabudgetary sources of income. The foreign practice of using the possibilities of funds for financing higher education has been studied. Describes the scheme of endowment funds, grounded the need for their creation. The world practice of creating endowment funds is considered. It is concluded that the availability of own target capital guarantees the University stability of the implementation of long-term research programs, qualitative improvement of the teaching staff, attracting the best students and creating the optimal material and technical conditions of the educational process.

Key words: endowment, endowment funds, institutions of higher education, financial instruments, investment.

УДК:004.4:332.33-047.64:631.11

Томашук І. В.

*асистент кафедри аналізу та статистики
Вінницького національного аграрного університету*

Tomashuk I. V.

*Assistant Professor, Department of Analysis and Statistics
Vinnytsia National Agrarian University*

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Анотація. У статті розглянуто процес інформаційного забезпечення управління земельними ресурсами в умовах аграрної реформи, яка є системою взаємопов'язаних заходів, спрямованих на організацію раціонального використання та охорони земельних ресурсів, а також впливу на інтереси різних суб'єктів – учасників земельних відносин. Визначено, що одним із найважливіших чинників управління земельними ресурсами на всіх адміністративно-територіальних рівнях є система землевпорядкування та державного земельного кадастру, яка становить інформаційну базу державного управління територіями та економічного регулювання земельних відносин. Запропоновано напрями вдосконалення земельно-інформаційної системи, що сприятиме посиленню контролю державними органами влади над станом використання сільськогосподарських земель.

Ключові слова: державний земельний кадастр, єдиний інформаційний простір, земельні ресурси, ефективне управління, інформаційна база, земельна реформа, облік землі.